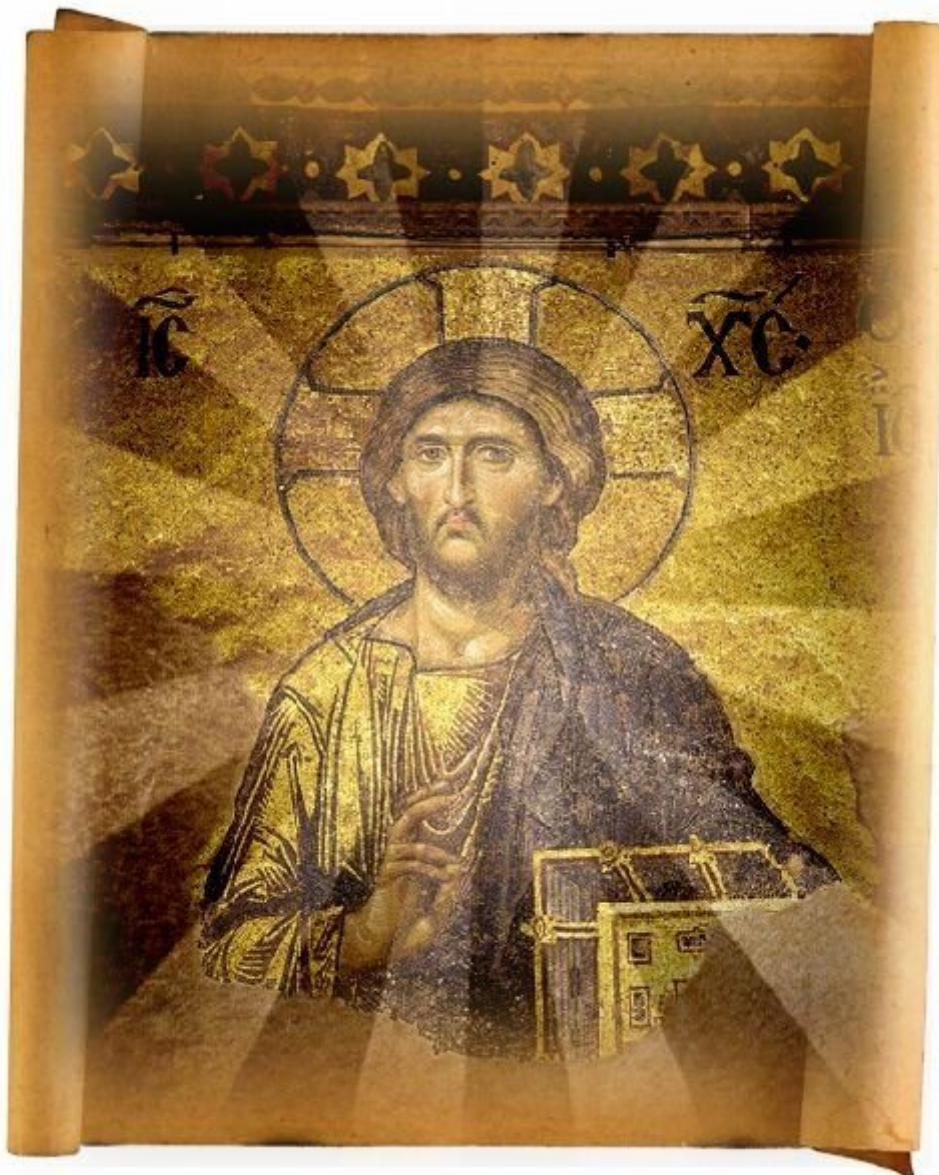
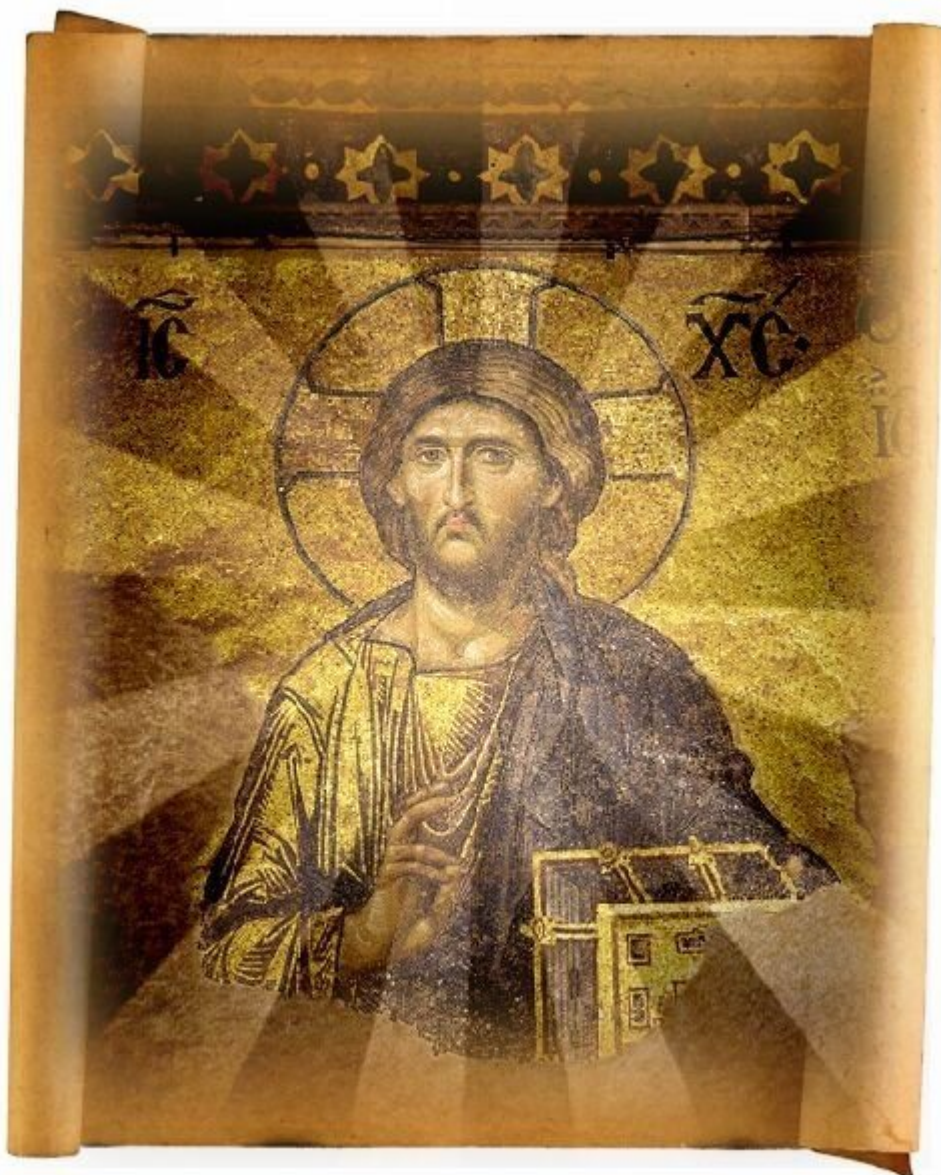


27 Ιουνίου 2015

Ορθοδοξία. Η ελπίδα πάντων των περάτων της Γής.

/ [Πεμπουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)





Η ελπίδα μας κάπου αλλού ψάχνει να αγκιστρωθεί.

Μητροπολίτου Μεσογαίας και Λαυρεωτικής Νικολάου

A. Εισαγωγή

Το 2000 τον Μάρτιο βρέθηκα στην Οξφόρδη. Εκεί, συνάντησα τον γνωστό Βυζαντινολόγο Στήβεν Ράνσιμαν, ο οποίος επρόκειτο τον Ιούλιο του ίδιου έτους να κάνει μία ομιλία για τα εγκαίνια του Μουσείου του Πρωτάτου, μια που με χρηματοδότηση του ίδιου είχε υποστηριχθεί αυτό το πρόγραμμα. Μου ζήτησε, λοιπόν, να του μεταφράσω σε Αρχαία Ελληνικά τη σύντομη προσφώνησή του. Με αυτήν την αφορμή μου επανέλαβε και μου ανέλυσε αυτό το γνωστό που συνήθιζε να λέει, ότι ο 21ος αιώνας είναι ο αιώνας της Ορθοδοξίας. Μετά από λίγους μήνες

σε ηλικία 98 χρονών έφυγε από αυτόν τον κόσμο. Ο τρόπος με τον οποίον υπεστήριζε αυτή την άποψη είχε μία βάση - αν μπορώ να πω - ιστορικό-κοινωνιολογική. Έτσι εκτιμούσε τα πράγματα· ότι δηλαδή οι συνθήκες της ζωής οδηγούν σε μία απόρριψη των υπολοίπων εκφράσεων του χριστιανισμού και σε μία επικράτηση, στα χρόνια που έρχονται, της Ορθοδοξίας.

Εγώ θα ήθελα περισσότερο να δώσω μία πνευματική και κάπως θεολογική βάση σε αυτήν την εκτίμηση, θα ήθελα, δηλαδή, να δούμε πώς αυτός ο θησαυρός που ονομάζεται Ορθοδοξία θα μπορούσε, και για ποιούς λόγους θα μπορούσε, να αποτελέσει τη μαρτυρία μας στον σύγχρονο κόσμο, ώστε αυτός ο κόσμος πραγματικά να ξεδιψάσει με τον αυθεντικό λόγο της, πράγμα που πιθανόν δεν έχουμε αξιολογήσει όσο θα έπρεπε.

B. Οι ελπίδες του κόσμου

Η ελπίδα του κόσμου στην ιστορία, στην πορεία της ζωής, προσπαθεί κάπου να επικεντρωθεί. Οι άνθρωποι θέλουν από κάπου να γαντζωθούν, να στηριχθούν, να αντέξουν τα χτυπήματα, τους πειρασμούς, τα προβλήματα, τις δυσκολίες τις οποίες συναντούν μέσα στην καθημερινότητα.

Ένα μεγάλο κεφάλαιο των ανθρώπινων ελπίδων είναι αυτό που ονομάζουμε ανέσεις και ευδαιμονία. Όλοι έχουμε αυτήν την τάση. Θα θέλαμε όσο το δυνατόν πιά άνετη να είναι η ζωή μας, να έχει διευκολύνσεις, να είναι πιά εύκολη. Μάλιστα η εποχή μας συντελεί προς αυτήν την κατεύθυνση μέσα από αυτό που ονομάζουμε τεχνολογία. Πράγματι, η σύγχρονη τεχνολογία μας προμηθεύει με ανέσεις τέτοιες που δεν θα μπορούσαμε να φανταστούμε με κανέναν τρόπο. Ας δούμε τα αυτοκίνητα μας. Πριν από δέκα χρόνια ούτε που μπορούσαμε να φαντασθούμε ότι θα είχαν τις τεχνολογικές δυνατότητες που παρουσιάζουν σήμερα. Αλλά, ενώ εξελισσόμεθα με εκπληκτικούς τεχνολογικούς ρυθμούς, βλέπουμε ότι όλα αυτά αδυνατούν να ικανοποιήσουν τον βαθύτερο εαυτό μας.

Ένας δεύτερος τομέας που θα μπορούσε να δώσει έκφραση σε αυτήν την ελπίδα μας είναι ο τομέας της υγείας. Είναι πολύ λογικό και πάρα πολύ φυσικό να θέλουμε ποιότητα και επιμήκυνση της ζωής. Έτσι λοιπόν καταθέτουμε μεγάλη ελπίδα στη σύγχρονη ιατρική και επιστημονική πρόοδο. Υπάρχει η λεγόμενη γενετική. Η φαντασία μας τρέχει πάρα πολύ. Φανταζόμαστε ότι θα μπορούσαμε να πετύχουμε αυτό που ονομάζουμε ελιξίριο της ζωής, ή της αιώνιας νεότητας, δηλαδή στην ουσία να μην γηράσκουμε ή ακόμη και να μην πεθαίνουμε. Ή να προσδιορίσουμε την ποιότητα της ζωής με προδιαγραφές που εμείς θα θέλαμε. Κάπως έτσι ηχεί

στα αυτιά μας η υπόσχεση που παίρνουμε μέσα από τη γενετική μηχανική, μέσα από τις μεταμοσχεύσεις, μέσα από την κλωνοποίηση, μέσα από τη γονιδιακή θεραπεία κ.ο.κ.

Μια τρίτη παράμετρος που επικεντρώνει τις ελπίδες μας είναι η ειρήνη. Θέλουμε ειρήνη στον κόσμο μας, θέλουμε -αν είναι δυνατόν- να έχουμε μία σιγουριά και μία βεβαιότητα. Ιδρύονται μεγάλοι παγκόσμιοι οργανισμοί, καταβάλλονται τεράστιες προσπάθειες να ενώσουν τους διεστώτες ανθρώπους. Έτσι, λοιπόν, είχαμε παλαιότερα την Κοινωνία των Εθνών, μετά τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών, συνεχίσαμε με την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, φτάσαμε στην Ενωμένη Ευρώπη, στο δε επίπεδο των χριστιανικών ομολογιών επινοήσαμε το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών. Γίνονται προσπάθειες να έρθουμε μαζί, να μην είμαστε διαχωρισμένοι, κάπως να συμφωνήσουμε, να δούμε τί μας ενώνει και να τα βρούμε μεταξύ μας. Ποιος θα μπορούσε να ισχυρισθεί ότι αυτό είναι κακό; Αλλά και ποιος θα μπορούσε να υποστηρίξει ότι κάτι τέτοιο είναι εφικτό και αποτελεσματικό ;

Δυστυχώς, αγαπητοί μου, ούτε στο επίπεδο της ειρήνης οι εξετάσεις που δίνουμε είναι ικανοποιητικές, ούτε στον τομέα της υγείας τα αποτελέσματα που έχουμε μπορούν να εκπληρώσουν τις βαθύτερες απαιτήσεις της ψυχής μας, ούτε και στη βάση των ανέσεων και του ευδαιμονισμού τα έχουμε πάει τόσο καλά. Η ελπίδα μας κάπου αλλού ψάχνει να αγκιστρωθεί.

Και έρχονται οι θρησκείες με ποικίλους τρόπους να απευθυνθούν στον εσωτερικό άνθρωπο και ει δυνατόν να τον απελευθερώσουν από τη δική του μιζέρια, από τα κοινωνικά προβλήματα, από την πραγματικότητα που τον περιβάλλει για να μπορέσει να δημιουργήσει έναν τέτοιο κόσμο που πραγματικά να ξεκουραστεί και να αναπαυθεί το εσωτερικό του. Αλλά και οι διάφοροι χριστιανισμοί που κυκλοφορούν με τις μορφές των χριστιανικών ομολογιών και εκκλησιών, όπως επίσης οι ανατολικές θρησκείες και τα κέντρα διαλογισμού και αποκρυφισμού, προς τα οποία συχνά πολλοί στρεφόμαστε, φαίνεται ότι και αυτά έχουν τα προβλήματα τους.

Μαντεύω ότι κάποιοι από εσάς θα μπορούσαν να ισχυρισθούν πως και εμείς ως Ορθόδοξη Εκκλησία ζούμε τον τελευταίο καιρό τόσο ισχυρούς κραδασμούς που πραγματικά συντρίβουν και όχι απλά κλονίζουν ίσως τις ελπίδες μας. Σε αυτό ακριβώς το ερώτημα αποσκοπεί η σημερινή συνάντηση με έναν τρόπο που θα προσπαθήσω, αν και είναι πολύ δύσκολο, να τον περιγράψω αναλύοντας το ήθος και το φρόνημα της Ορθόδοξης Εκκλησίας,

Γ. Συνέπειες του δυτικού τρόπου ζωής

Ο δυτικός τρόπος ζωής που τον ζούμε κι εμείς, που τον αναπνέουμε καθημερινά, θα έλεγα, έχει οδηγήσει βασικά σε μια καταρράκωση των θεσμών τέτοια, που μας κάνει να γεμίζουμε από ανασφάλεια, από αβεβαιότητα από μία αίσθηση πλήρους αποπροσανατολισμού. Στην εποχή που ζούμε οι αξίες έχουν αντικατασταθεί με τα χρήματα και τα συμφέροντα, και οι θεσμοί με τις business και τον καταναλωτισμό.

Μια άλλη συνέπεια του σύγχρονου πολιτισμού είναι αυτό που ονομάζουμε άγχος. Βλέπουμε ο καθένας μας πώς βιώνει τη σύγχυση και αντί να έχει τη συμφιλίωση έχει την αντιπαλότητα του χρόνου που γεννά στην ψυχή του αυτόν τον εσωτερικό διχασμό ανάμεσα στο τί είναι και στο τί δείχνει, στο πώς αισθάνεται και στο τί σκέπτεται, ανάμεσα στο τί κάνει και στο τί θα ήθελε.

Υπάρχει και ένα τρίτο στοιχείο που χαρακτηρίζει αυτή την εποχή είναι η μηχανοποίηση του ανθρώπου, το γεγονός δηλαδή ότι γίνεται ο καθένας μας περισσότερο μια μηχανή που ψάχνει για την αυτονομία της παρά μία αυτεξούσια οντότητα που προσπαθεί να βιώσει την πνευματική ελευθερία της.

Από πλευράς αναζήτησης του Θεού, από πλευράς δηλαδή του χώρου στον οποίο απευθύνονται οι θρησκείες και η Εκκλησία μας αυτό το οποίο βιώνουμε σήμερα θα μπορούσα να πω ότι συμπυκνώνεται μέσα σε τέσσερα πράγματα.

Το ένα είναι η εκλογίκευση της πίστεως- ότι έχει πάψει να λειτουργεί τόσο ο καρδιακός μας χώρος, κάτι για το οποίο θα μιλήσω στη συνέχεια και το οποίο θα μπορούσε να μας βοηθήσει να αναπτύξουμε νέες εισόδους μηνυμάτων της αληθείας. Αυτό που καταφέραμε είναι να κλεισθούμε σε έναν περιοριστικό, στενόκαρδο, ασφυκτικό, υδροκεφαλικό, εγκεφαλικό τρόπο προβληματισμού. Έτσι, συνήθως ψάχνουμε για επιχειρήματα, για αποδείξεις, απαιτούμε κατανόηση και αυτού ακόμη που ονομάζουμε μυστήριο του Θεού και χάνουμε στην ουσία την πίστη μας.

Το δεύτερο στοιχείο είναι η εκνομίκευση της χάριτος· ότι το μυαλό μας λειτουργεί περισσότερο με νόμους, με φραγμούς, με όρια, παρά με αρχές. Αυτό μας οδηγεί σε δυο μεγάλες αρρώστιες που και οι δυο κρύβουν έναν εγωισμό και μας αποτρέπουν από το να μπορέσουμε να αντικρύσουμε εν ελευθερία την αλήθεια. Η μία είναι ο σχολαστικισμός και η δεύτερη είναι ο άκρατος συντηρητισμός. Σας ξαφνιάζει αυτό που λέω. κυρίως το δεύτερο σκέλος, γιατί εμείς κάπως ταυτίζουμε -έτσι έχουμε καταφέρει στον κόσμο μας- την ηθική ή την Εκκλησία με αυτό που ονομάζουμε συντηρητικότητα. Στην πραγματικότητα, όμως, και ο σχολαστικισμός και ο συντηρητισμός δεν μας επιτρέπουν να κάνουμε χρήση του μεγάλου δώρου της ελευθερίας, για να δούμε την αλήθεια και να προσεγγίσουμε τη χάρη του Θεού.

Ένα τρίτο χαρακτηριστικό είναι η εκκοσμίκευση της ζωής. Τα επαναλαμβάνω λίγο για να τα θυμηθείτε -αν και δεν είναι ο σκοπός μας να κάνουμε μνημονική άσκηση· το πρώτο είναι η εκλογίκευση της πίστεως, το δεύτερο είναι η εκνομίκευση της χάριτος, το τρίτο είναι η εκκοσμίκευση της ζωής μας. Ζούμε με μία προκλητική εφημερότητα, μόνο στο επίπεδο του ορατού και όχι του ὄρατου, ακόμη και τη λεγόμενη πνευματική ζωή και τη ζωή μας μέσα στην Εκκλησία.

Αυτά τα τρία μας οδηγούν σε ένα τέταρτο, το οποίο είναι η θρησκευιοποίηση της θεολογίας, της αποκαλύψεως και του μυστηρίου του Θεού. Έτσι, λοιπόν, γινόμαστε οπαδοί αντί να είμαστε πιστοί· γινόμαστε άνθρωποι οι οποίοι ενδιαφέρονται περισσότερο για κοσμικά στηρίγματα, έστω και με το επικάλυμμα του Θεού και της Εκκλησίας, παρά για να ανοίξουν την καρδιά τους να υποδεχθεί το μυστήριο του Θεού και την ενέργεια της χάριτος μέσα τους.

Δ. Παρερμηνεία των ιερών όρων

Αυτά τα τέσσερα πράγματα οδηγούν σε μία παρερμηνεία βασικών εννοιών και όρων απαραίτητων για την πνευματική ζωή. Έτσι, λοιπόν, έχει αλλοιωθεί η έννοια της πίστεως. Έχει αλλοιωθεί η έννοια του μυστηρίου, η έννοια του «σημείου», όπως και στο επίπεδο των αρετών, το τί θα πει ταπείνωση, τί θα πει ελευθερία, τί θα πει αγάπη, ακόμη και αυτών των μέσων τα οποία χρησιμοποιούμε στη μεταξύ μας κοινωνία και στην προσπάθεια κοινωνίας του Θεού. Όπως είναι η άσκηση, όπως είναι η ησυχία, όπως είναι η κοινωνία.

Να πω και ένα τελευταίο παράδειγμα. Στις δυτικές γλώσσες η λέξη κοινωνία, δηλαδή η κοινωνία του κόσμου, η κοινωνία έξω και η κοινωνία των προσώπων έχουν δυο λέξεις. Στα αγγλικά το ένα ονομάζεται society ή κοινωνία των ανθρώπων. Η κοινωνία των προσώπων λέγεται communication. Στις ανατολικές ευρωπαϊκές γλώσσες -δηλαδή σχεδόν σε όλες τις Ορθόδοξες κυρίως χώρες -

υπάρχει μία λέξη. Απόδειξη του γεγονότος ότι οι κοινωνίες στις οποίες ζούμε εδώ στην Ανατολή είναι περισσότερο κοινωνίες που έχουν μία επικοινωνία και μία περιχώρηση αμοιβαία, μια αμοιβαιότητα, ενώ στον δυτικό κόσμο υπάρχει το στοιχείο της αποξένωσης που κάνει και τους όρους ακόμη να διαφοροποιούνται. Οι άνθρωποι ζουν σε «χωρίς κοινωνία κοινωνίες».

Επίσης, αλλοιώνονται και άλλοι σημαντικοί όροι, που εκφράζουν βαθιές έννοιες, όπως η έννοια της πίστεως, η έννοια του μυστηρίου, η έννοια του σημείου. Έτσι λοιπόν, η πίστη δεν είναι στην πραγματικότητα για εμάς παραδοχή -επειδή συμφωνώ-, αλλά είναι εμπιστοσύνη -επειδή ταπεινώνομαι. Μυστήριο δεν είναι κάτι που δυστυχώς δεν μπορώ να κατανοήσω, αλλά είναι κάτι που ευτυχώς με υπερβαίνει. Είναι άλλο πράγμα αυτό. Και σημείο δεν σημαίνει κάτι ασυνήθιστο, παράξενο, που εντυπωσιάζει και ξαφνιάζει, αλλά είναι μία ακόμη φανέρωση του Θεού που μας οδηγεί σε δοξολογία Του, σε ομολογία πίστεως και σε μετάνοια. Συνήθως εμείς τείνουμε μέσα από την καθημερινότητα να βιώνουμε αυτές τις έννοιες με το πρώτο τους σκέλος, ενώ θα επιθυμούσαμε να τις ζούμε όπως εκφράζονται στο δεύτερο. Αυτό είναι που ελευθερώνει.

Η αλλαγή των εννοιών είναι βαθύτερη και γενικότερη. Η πίστη αντικαθίσταται από άποψη, από ιδεολόγημα, από επιχείρημα, από παραδοχή. Η αγιότητα ταυτίζεται με φραγμούς, με ηθική, με νόμους. Η επιείκεια με τον συμβιβασμό. Η ταπείνωση με μία μειονεξία. Η κοινωνία με μία συνύπαρξη απλή. Το βίωμα νομίζουμε ότι είναι συναίσθημα. Έτσι, για παράδειγμα, μιλάμε για θρησκευτικό συναίσθημα. Ο όρος είναι λάθος. Η μυσταγωγία έχει αντικατασταθεί από τη διδασκαλία, η ελευθερία από τα δικαιώματα κ.ο.κ.

Σε όλη αυτήν την αντίληψη, υπάρχει ένας αντίλογος της Ορθόδοξης Εκκλησίας στον οποίο και νομίζω πως καλό θα ήταν να επικεντρώσουμε την προσοχή μας ή, να το πω ακόμη καλύτερα, την καρδιά μας ώστε να προκληθεί ένας εσωτερικός διάλογος.

Ας αρχίσουμε από την Ορθοδοξία, που είναι κάτι πάρα πολύ βαθύ και ταυτόχρονα πάρα πολύ ευρύ. Δεν υπάρχει βαθύτερη και ευρύτερη εμπειρία στις καρδιές μας. Είναι κάτι πάρα πολύ ανθρώπινο και πάρα πολύ θεϊκό ταυτόχρονα. Χαρακτηρίζεται από λεπτές ισορροπίες που κάπως τις νιώθουμε και τις βλέπουμε. Ας ξεκινήσουμε από την έξης παρατήρηση: ενώ υπάρχει μία εισροή προσήλυτων χριστιανών μη Ορθόδοξων προς την Ορθοδοξία, δεν θα βρούμε ποτέ πιστό Ορθόδοξο να μη νιώθει το πλήρωμα της πίστεως του και να ψάχνει κάπου άλλου να στεγασθεί εκκλησιαστικά, να νιώθει την ανάγκη να αλλάξει την πίστη του. Με άλλα λόγια, βλέπουμε πιστούς καθολικούς, βλέπουμε πιστούς προτεστάντες -είναι ένα συχνό φαινόμενο- να μην ικανοποιούνται και να στρέφονται προς την Ορθοδοξία, ενώ δεν

έχουμε περιπτώσεις πιστών Ορθοδόξων που ψάχνουν για κάτι άλλο. Η Ορθοδοξία προσφέρει το πλήρωμα της αλήθειας. Αυτή η απλή παρατήρηση προσδιορίζει αυτό το εύρος αλλά και το βάθος, αυτήν την ανθρωπιά, την ανθρωπότητα με την έννοια της φύσεως και τη θεϊκότητα με την έννοια της ιδιότητος που έχει η Ορθόδοξη πίστη μας, αντιστοίχως.

(Λαϊκό Πανεπιστήμιο της Εκκλησίας της Ελλάδος. 18-5-2005)

(Πηγή: Ελληνορθόδοξη Πορεία- Ανθολόγιο κειμένων) askitikon.eu